

מסורת הש"ס

(א) [לָקַחַם יג: שנעות לו.], (ב) קדושין סא., (ג) שם נד., (ד) [נמנעבר לב], (ה) ס"א בקרבנות שבירושלים, (ו) [לָקַחַם יח:], (ז) [לָקַחַם יג:].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דתַּנּוּ וכו' דמכין ויאמר משה אליהם אִם יַעֲבְרוּ: (ב) ד"ה אימָא סיפֵּא וכו' דסתם משנה ר' מאיר הוּא וּמְדִסְיפֵא: (ג) ד"ה עד שידור וכו' לגבי מנח אבֵּל האומר כִּלְיָ וְהִדִּיל: (ד) ד"ה ומרי תנאי וכו' אא"כ ידור בדבר הקרב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] בהר"ן ד"ה סבדיה במסקנא נמי קאי ויכוותה בב"ב דף ג. סבדיה מאי מחלף גודל? ועי' חולין ד ע"כ סבדיה וכו' מאי דמקשו הרשב"א ה"רין והרע"ב? שם, ובה' י"ל ודו"ק: [ב] שם ד"ה לית ליה וכו'. יע"ש שהעלה דמרים הו"ל איסור שיש בו ממון וכו'. התוס' אלא שחסור לשון יש דבבדיהם יע"ש, ולפי"ן י"ל דמיר נמי איסור שיש בו ממון שאסור היין עליו דלג"ה דמרים הו"ל גמול ד' ע"כ מיתי מנה מל"ט מנדרים הו' איסור לא יליפין הא איסורא שיש בו ממון ונדרים יש בו ממון אע"כ י"ל דכתיבה: ויש לו כזה ז"ע רב דלפ"ן קושת התוס' כבחויות דף מו ע"כ דב"ה ממונא מחסורא וכו' במ"ש דליף קידושין מנדרים דהוי איסור מחסור ומה שמירא התוס' קדושין הוי איסור עם ממון קשה הא נדרים נמי הוי איסור עם ממון כמ"ש התוס' והר"ן וי"ל, וא"ע ודו"ק:

פירוש הרא"ש

גמ' כל תנאי שאינו כתנאי בני דבני ראובן בוי'. אע"ג דכלל כפילות הוה משמע תנאה לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן: אלא ר' יהודה היא. דהוא נר פלוגתאי דר' מאיר בכל מקום: מדסיפא ר' יהודה רישא לאו ר' יהודה. ס"ד אין חילוק בין ירושלים בלל כ"ף לירושלים בב"ף: האומר בירושל' לא אבר בלום. דסבר חומת ירושלים לא

אחו משירי הלשכה ולפי' הירושלמי לא משמע ליה כקרבנות ירושלים כיון שאין קרבין בירושלי:

דחילי הנדר ואורי' דעד כאן ר' יהודה לא קאמר דבעי כ"ף אלא כשמתפס בשם דבר כגון קרבן עולה ומנחה וכן כיוצא בזה שהם שם דבר אבל לשון פעולה מודה ר' יהודה א"כ לא כשר לא דמי וכו' טמא טהר פיוגל נמי ליכא כ"ף ואומר פיוגל ומתפגל אע"ג דקרבן נמי יש לפרש לשון מוקרב מ"מ על כרחק שם דבר הוא דקרוי הוי: והתניא האומר בירושלים לא אבר בלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים. וס"ל דאף ירושלים מתרומת הלשכה דהוי דבר הנדור רק אין דעת הנדור נכן אלא דעמו להתפס כמו שירושלים קדוש יותר מכל ארץ ישראל ולא דבר הנדור: תרי תנאי אליבא דר' יהודה. דאמר ירושלים בלא כ"ף הו' בב"ף מיתסר סניחא דדעת הנדור להתפס בקדושת ירושלים שעשיה מתרומת הלשכות:

רש"י

גב' ליה מכלל לאו אתה שומע הן. כגון צמתניתין דמכלל דאמר לא לחולין שמע' מינה הא קרבן הוי ואהכי אסור ור' מאיר סבר דלא הוי אסור אא"כ אמר בפירוש לא חולין ליהוי אלא קרבן דלא משמע ליה מכלל לא חולין אתה שומע קרבן: דסנן.

צמסת קידושין צפרק האומר ר'

מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי

בני גד ובני ראובן אינו תנאי דכתיב'

ויאמר (א) אליהם משה אם יַעֲבְרו

בני גד ובני ראובן אתכם וגו' ואם

לא יַעֲבְרוּ וגו' לא נכתוב אִם יַעֲבְרוּ

דלא צריך למיכתב אלא אם לא יַעֲבְרוּ

דמשמע אם לא יַעֲבְרוּ ונאחזו

במוכסם הא אם יַעֲבְרוּ ונתתם להם

וגו' אלא להכי אינטריך למיכתב

לתרייהו דלא אמרינן מכלל לאו אתה

שומע הן. ומתניתין קתני אסור

דמכללא לא לחולין שמעינן קרבן:

אלא. מתניתין רבי יהודה היא

דאית ליה מכלל לאו אתה שומע הן

דלית ליה תנאי כפול: **אימא סיפא**

רבי יהודה אומר אף האומר ירושלים

לא אמר כלום. דפליג אתנא דלעיל דהיינו ר' מאיר דסתם

משנה (ב) היא ומדסיפא ר' יהודה רישא לאו רבי יהודה דא"כ הוי

רישא וסיפא רבי יהודה ומליעתא רבי מאיר: **שר' יהודה אומר האומר**

ירושלים כו'. דבעינן שיאמר כירושלים כלומר (א) מוירים בירושלים: **עד**

שידור בדבר הקרב בירושלים. כגון קרבנות ומנחות שקריבין לגבי

מוצח (א): **האומר בירושלים לא אמר כלום.** דלא מיקדשא ירושלים:

ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה. דתנא דמתניתין סבר האומר

ירושלים לא אמר כלום הא בירושלים אסור בירושלים מיקדשא

ותנא דברייתא סבר האומר בירושלים לא אמר כלום דקסבר ר' יהודה

לא נתקדשה ירושלים אא"כ (ו) יאמר כדבר הקרב בירושלים:

בין

שאין כן צפוגל ונותר דכיון ששמן על שם איסורין הרי הוא כאומר כפוגל כנותר.

והא כנותר הוי ר' יהודה מתיר וטעמא דכולהו דלא אמרינהו בב"ף ואמאי והא הני שמן מורה איסור ומאי

שמן זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או חטאת וזו עולה או חטאת אינו מתכוין

בשם זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או חטאת או תודה או שלמים מה שאין כן צפוגל ונותר ששמן עליהם משום

איסורין בלבד ולפיכך כל שאמר פגול או נותר עליו כבר זה דבריו מוכיחין שלאיסור הוא מתכוין וכפוגל וכנותר קאמר ומש"ה מתסר בלא

כ"ף אפילו לר' יהודה. אי נמי טעמיה דר' יהודה דבעי כ"ף משום דכלל כ"ף סבירא ליה דמי אימנרא קאמר וכן בשארלא ומש"ה בטמא

פגול נותר דלא שייך חי טמא לא בעיא כ"ף והכי מוכח האי פרושא בגמרא [לָקַחַם יג:]. דתניא מודים חכמים לר' יהודה באומר הא קרבן וכו'

כלומר אע"ג דפליגי עליה באומר קרבן גרידא דלא חי קרבן קאמר באומר הא קרבן מודו ליה. כך נראה בעיני פירוש משנתניו ורואיתי

לראשונים ז"ל שעמעמו בה הרבה ולא העלו דבר מחזור לפי דעתי: **פאימרא.** כשה של קרבן דסתם נדרים להחמיר ועוד דמשמע דכשה

הידוע קאמר: **דידירם.** כקרבנות שבדירים: **נעלים.** כשני גזירי עלים שהיה עורך על גבי מערכה כדכתיב ויקרא [ו] וצבר עליה הכהן נעלים:

לאשים. כשלהבות של אש שעל המוצח: **בירושלים.** כקרבנות שבירושלים: **האומר ירושלים לא אמר כלום.** משום דלא אמר בירושלים:

גב' סבדיה. האי סבדיה א| במסקנא נמי קאי ודכוותיה בריש בבא בתרא (דף ג:). בלוי' ליה מכלל לאו אתה שומע הן. דהוא בעי תנאי

כפול וכדיליף מתנאי בני גד ובני ראובן דכתיב [נמנעבר לב] אם יַעֲבְרוּ ואם לא יַעֲבְרוּ: **דסנן ר"מ אומר.** צפרק האומר בקידושין. ואע"ג

דאמרינן בשבועת העדות (שבועות לו.) דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן צממונא באיסורא אית ליה הא אסקינא התם °דבסוטה ועדות

לית ליה משום דהוו איסורא דאית ביה ממונא ונדרים נמי ממונא אית בהו דהיינו חפלא דמתסר עליה: **אלא רבי יהודה.** דאמר

צפרק השולח (גיטין דף מו.) °גבי מוציא את אשתו משום נדר דלא בעי תנאי כפול אלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר'

חנינא פליג עליה דר"מ בתנאי כפול צפרק האומר (קדושין סא.) אפ"ה בעי לאוקמא למתני' כו' יהודה משום דאיירי בה ואע"ג דאצטרריך

לדחוקי ולמיימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה ולא בעי לאוקמא כרבי חנינא שלא מזכר בה כלל: **מדסיפא ר' יהודה הוי רישא לאו ר'**

יהודה. מדקתני סיפא ר' יהודה אומר מכלל דעד השתא לאו ר' יהודה בלחוד קתני: **כולה ר' יהודה היא וכו'.** שר' יהודה אומר האומר

ירושלים לא אמר כלום כיון שלא הזכיר כ"ף הדמיון וה"ה לאימנרא דירים ועלים אלא דנקט ירושלים משום דסמך ליה אבל צפוגל נותר

וטמא מודה בהו ר' יהודה דלא בעי כ"ף וכמו שפרשתי במשנתניו ומש"ה תנא להו תנא בלא כ"ף: **סרי סנאי אליבא דר' יהודה.** תנא דמתני' סבר

דלר' יהודה דעמו על דבר הקרב בירושלים וכי אמר בירושלים מתסר ותנא ברא סבר דעממו על עלים ואבנים ועד שידור כדבר הקרב לא מתסר:

כל כנויי פרק ראשון נדרים

ר"ן

יא.

מיתסר אפילו הכי כיון דאיכא למיימר הכי ואיכא למיימר הכי חולין לחומרא דקיימנא לן^(א) סתם נדרים להחמיר: **טהור טמא פגול נוסר אסור.** כך היא הגרסא צנוססחאות וקשה בעיני מאי איכא בין טהור

לדכי דכיון דתנא לדכי בלמ"ד מכלל דכלא למ"ד לא מיתסר וכיון

שכן כי אמר טהור בלא למ"ד למה

יאסר והלא דכי תרגומו של טהור הוא.

ומנאאתי להרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות

נדר' (הל' יח) שכתב טהור בלמ"ד וטמא

פגול נוסר בלא למ"ד וכן נראה לי

עיקר ואי גרסינן הכי צמתני' לטהור

בלמ"ד ניחא. ואי לא גרסינן ליה

נראה לי משום דתנא למ"ד דכדי לא

חש למתניי' צטהור דמילתא פשיטא

היא לדכי וטהור שוו להדדי דמד

ענינא הוא. ותנא צמתני' תלת דיני

תני. דכל היכא שהוא מזכיר שם

משמעותיו להיתר צריך שזכיר

צתחלתו למ"ד צפתח ומתסר דמכלל

לאו אתה שומע הן והיינו חולין כשר

דכי טהור. וכל היכא שמזכיר שם

שהוא מורה איסור ושייך בקדשים

כגון טמא פגול נוסר ובהני לא שייכא למ"ד פתוחה צתחלתן דלדרכה

אי אמר להו בלמ"ד איכא למיימר דלהיתרא קמכוין ובהני נמי אע"ג

דלא אמר בהו כ"ף הדמיון מתסרי אפילו לר"י דהא בגמ' מוקמי

למתני' כרבי יהודה כולה ואפי' הכי בהני אסור בלא כ"ף שכיון

ששמו מורה אסור בלא כ"ף נמי מתסר לכולי עלמא אע"ג דמצינן

למיימר דכי אמר טמא אחרומה קמכוין דשייך בה נמי טומאה

וטהרה דחרומה נמי הויא לה דבר האסור וכי מתפסם בה לא אתסר

דלאמרינן בגמרא^(א) אפי' הכי כיון דאיכא למיימר נמי לקדשים קמכוין

הוה ליה כסתם נדרים להחמיר. והדר תני כאימנרא כדירים כעלים

וכו' דהני כולהו אין שמן מורה על שם איסורין ומשום הכי אמר רבי

יהודה דבעי דלימרינהו בכ"ף דאי לא לא משמע דאמר אסור מה

והא כנותר הוי ר' יהודה מתיר וטעמא דכולהו דלא אמרינהו בב"ף ואמאי והא הני שמן מורה איסור ומאי

שמן זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או חטאת וזו עולה או חטאת אינו מתכוין

בשם זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או חטאת או תודה או שלמים מה שאין כן צפוגל ונותר ששמן עליהם משום

איסורין בלבד ולפיכך כל שאמר פגול או נותר עליו כבר זה דבריו מוכיחין שלאיסור הוא מתכוין וכפוגל וכנותר קאמר ומש"ה מתסר בלא

כ"ף אפילו לר' יהודה. אי נמי טעמיה דר' יהודה דבעי כ"ף משום דכלל כ"ף סבירא ליה דמי אימנרא קאמר וכן בשארלא ומש"ה בטמא

פגול נותר דלא שייך חי טמא לא בעיא כ"ף והכי מוכח האי פרושא בגמרא [לָקַחַם יג:]. דתניא מודים חכמים לר' יהודה באומר הא קרבן וכו'

כלומר אע"ג דפליגי עליה באומר קרבן גרידא דלא חי קרבן קאמר באומר הא קרבן מודו ליה. כך נראה בעיני פירוש משנתניו ורואיתי

לראשונים ז"ל שעמעמו בה הרבה ולא העלו דבר מחזור לפי דעתי: **פאימרא.** כשה של קרבן דסתם נדרים להחמיר ועוד דמשמע דכשה

הידוע קאמר: **דידירם.** כקרבנות שבדירים: **נעלים.** כשני גזירי עלים שהיה עורך על גבי מערכה כדכתיב ויקרא [ו] וצבר עליה הכהן נעלים:

לאשים. כשלהבות של אש שעל המוצח: **בירושלים.** כקרבנות שבירושלים: **האומר ירושלים לא אמר כלום.** משום דלא אמר בירושלים:

גב' סבדיה. האי סבדיה א| במסקנא נמי קאי ודכוותיה בריש בבא בתרא (דף ג:). בלוי' ליה מכלל לאו אתה שומע הן. דהוא בעי תנאי

כפול וכדיליף מתנאי בני גד ובני ראובן דכתיב [נמנעבר לב] אם יַעֲבְרוּ ואם לא יַעֲבְרוּ: **דסנן ר"מ אומר.** צפרק האומר בקידושין. ואע"ג

דאמרינן בשבועת העדות (שבועות לו.) דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן צממונא באיסורא אית ליה הא אסקינא התם °דבסוטה ועדות

לית ליה משום דהוו איסורא דאית ביה ממונא ונדרים נמי ממונא אית בהו דהיינו חפלא דמתסר עליה: **אלא רבי יהודה.** דאמר

צפרק השולח (גיטין דף מו.) °גבי מוציא את אשתו משום נדר דלא בעי תנאי כפול אלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר'

חנינא פליג עליה דר"מ בתנאי כפול צפרק האומר (קדושין סא.) אפ"ה בעי לאוקמא למתני' כו' יהודה משום דאיירי בה ואע"ג דאצטרריך

לדחוקי ולמיימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה ולא בעי לאוקמא כרבי חנינא שלא מזכר בה כלל: **מדסיפא ר' יהודה הוי רישא לאו ר'**

יהודה. מדקתני סיפא ר' יהודה אומר מכלל דעד השתא לאו ר' יהודה בלחוד קתני: **כולה ר' יהודה היא וכו'.** שר' יהודה אומר האומר

ירושלים לא אמר כלום כיון שלא הזכיר כ"ף הדמיון וה"ה לאימנרא דירים ועלים אלא דנקט ירושלים משום דסמך ליה אבל צפוגל נותר

וטמא מודה בהו ר' יהודה דלא בעי כ"ף וכמו שפרשתי במשנתניו ומש"ה תנא להו תנא בלא כ"ף: **סרי סנאי אליבא דר' יהודה.** תנא דמתני' סבר

דלר' יהודה דעמו על דבר הקרב בירושלים מתסר ותנא ברא סבר דעממו על עלים ואבנים ועד שידור כדבר הקרב לא מתסר:

תניא

ממונא כיון שאסר ממון של חצירו עליו: כולה רבי יהודה היא. וה"ק שרבי יהודה אומר כל האומר בירושלים לא אמר

כלום עד שיאמר בב"ף וא"ת כיון דכולה ר' יהודה א"כ לא כשר לא דמי וכו' טמא טהר פיוגל נמי ליכא כ"ף ואומר

כ"ף והוי לשון פעולה מודה ר' יהודה דלא בעינן כ"ף והוי לשון פעולה מיניה טהור ומטהר טמא ומטמא

לר' יהודה. וד' יהודה אומר בירושלים לא אבר בלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים. וס"ל דאף ירושלים מתרומת הלשכה דהוי דבר הנדור רק אין דעת

הנדור נכן אלא דעמו להתפס כמו שירושלים קדוש יותר מכל ארץ ישראל ולא דבר הנדור: תרי תנאי אליבא דר' יהודה. דאמר ירושלים בלא כ"ף הו' בב"ף מיתסר סניחא דדעת הנדור להתפס בקדושת ירושלים שעשיה מתרומת הלשכות:

עין משפט גר מצוה

גא א מיי פ"ו מהל' אשות הלכה א ב סוג עשין מת שוש"ע אהר"ע סי' לה סעי' ב ועיין בכ"מ בפ"א מהלכות נדרים הל' טו:

גליון הש"ס

ר"ג ד"ה דתַּנּוּ ר' מאיר בוי' דבסופה ועדות לית ליה. נראה לעמיד דל"ל דבסוטה לית ליה: שם ד"ה אלא רבי יהודה. גבי מוציא את אשתו משום נדר. י"ל משום חילוניות:

מוסף רש"י

סבדיה. חלוקה זאת השוטה (של מסכת נדרים) משאר שיטות, דלית בשאר שיטות משאר מסכתות כי פתחו בלימא או בסבדיה לא לא מתוקם הכי אמתקנא, וחילו צשטות מאי מסכתא אע"ג דפתחי בלימא או בסבדיה מתוקם הכי אמתקנא (ראמ"ה בשבטן, אי ר"מ לית ליה בוי'. הואיל וליט ליה לרי' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן, הכי מצינן לאוקומי מתניתין אליביה הואיל ולא פירש לא חולין יהא (שם, עי"ש), כל תנאי שאינו. כפול, כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי. ואע"פ שלא נתקיים תנאו, התנאי נתקיימו הדברים, כגון הרי זה גיטך על מנת שמתני לי מחמס זוז ולא פירש לכפול ואם לא תתני לי לא יא' גט, אין כאן תנאי של מחמס זוז כלל, ואפילו לא מננה הוי גט, וכמו שפירש שהצרך משה רבינו ע"ה לכפול ואם לא יַעֲבְרוּ חלוצים אתכם ונאחזו בתוככם, שמע מינה דאי לא כפל היתה מתנתו קיימת ונחלין ארץ נגדגד אפילו לא יַעֲבְרוּ את הירדן, אע"פ שאמר אִם יַעֲבְרוּ ומתם, לית ליה מכלל הן אתה שומע לאו (קדושין אא:).

תוספות

סבדיה מאי לחולין בוי'. האי סבדיה דקאמר קיים במסקנא הוא דכוותיה אשכחנא בב"ב (דף ג:). סבדיה מאי מחילה גודל: דאי ר"מ לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. חמיה דאמרינן בשבועות צפרק שבועת העדות (דף לו.) כי לית ליה לר"מ צממונא אכל באיסורא אית ליה וי"ל נדרים נמי חשיב ליה איסורא דאית ביה